

PROBLEME DE METODOLOGIE A CONSERVĂRII BUNURILOR CULTURALE

BLAJ ȘTEFANIA

CAPITOLUL I

Necesitatea de conservare a bunurilor culturale

Principala caracteristică a muzeului este existența binomului om-obiect, totalitatea relațiilor dintre ele fiind facilitate de mediul realizat, arhitectura care trebuie să asigure buna desfășurare a tuturor funcțiilor muzeului. Obiectele de muzeu pot fi originale de mare valoare și conform Legii 63/1974, din patrimoniul cultural național fac parte „bunurile care aparțin prin valoarea și semnificația lor social-culturală, întregului popor”. Față de aceste bunuri societatea are responsabilități colective, fiind obligată să ia „toate măsurile necesare pentru ocrotirea și conservarea lor, evitarea înstrăinării sau deteriorării, pentru păstrarea, apărarea și folosirea lor în interesul întregii națiuni”¹.

Astfel, documentele cu caracter de lege stabilesc responsabilitate egală tuturor membrilor societății privind păstrarea și ocrotirea patrimoniului cultural-național² și convingerea tuturor acelorora în a căror grijă sau posesie se află obiectele de patrimoniu, de a participa activ la eliminarea cauzelor deteriorării, atât a celor naturale, obiective, cât și a celor subiective.

„Toate alterările, daunele provocate de un om ar putea fi evitate prin o bună răspîndire a cunoștințelor despre cauze și remedii. În acest fel, munca specialiștilor ar putea fi ușurată, intervenția personală ar putea fi evitată, am putea ajuta prevenirea determinînd scăderea numerică a cazurilor care recurg la laborator”³.

Singura informare constantă, autentică și a cărei substanță nu putea să schimbe nimic este obiectul muzeal original care din aceste puncte de vedere constituie baza muzeului, rațiunea de a fi a criteriului său.

Aparent există contradicții între conservarea obiectelor care tinde să le izoleze de orice contact cu omul și mediul său și valorificarea, care presupune întîlnirea directă și prelungită cu acestea, situație rezolvată pînă acum în favoarea valorificării.

„Cele două noțiuni valorificarea și conservarea nu sînt și nici nu pot fi opuse, contradictorii sau antagonice cum sînt poate unii tentați să le considere ci, dimpotrivă ele se află într-un raport dialectic, de inter-

condiționare, una implicînd-o pe cealaltă. Ele se cer a fi acceptate ca două fațete ale aceleași medalii constituită de patrimoniul înseși, care trebuie pus în slujba unor nobile idealuri social-culturale, actuale și de viitor⁴.

Publicațiile de specialitate ale ICOM aduc în dezbatere asemenea problematică, de întregire și dezvoltare a colecțiilor muzeale și nevoia conservării lor căci aceste colecții au o nobilă menire umanitară. Colecțiile de artă, au ca principală misiune educarea estetică a oamenilor. Arta fiind o reflectare a vieții colectivității umane, trebuie să se intereseze de aceștia și să li se adreseze pe înțelesul lor, contribuind la cultivarea unor înalte sentimente la dezvoltarea gândirii și voinței oamenilor, stimulînd simțul lor artistic. De aceea ne revine obligația morală, de a veghea respectarea normelor legilor și regulilor generale, dar și specifice de conservare care trebuie luate în considerare. Conform acestei optici, depozitul nu mai poate fi considerat numai ca o simplă „magazie”, ci să ajungă colecții sistematice de obiecte de muzeu. Amenajarea depozitului este deci cel puțin tot atît de importantă ca și cea a expunerii de bază, ținînd cont de numărul obiectelor adăpostite aici, de multe ori mai mare decît al celor din expunere și de durata șederii lor aici, teoretic nelimitată. Pentru depozite „înainte de a pune la punct tehnicile de etalare”⁶ se impune precizarea conceptului și a principiilor de organizare și de structură, principiile și cerințele depozitării și ale mobilierului, folosirea rațională și integrală a spațiilor etc. Pe baza studiilor întreprinse a analizelor corelate s-a adoptat ca criteriu de organizare și de structură a depozitului tipodimensionarea.

„Tipodimensionarea presupune organizarea obiectelor după natura materialelor din care sînt făcute, după tipul morfologic, iar în cadrul fiecărui tip, după format (dimensiune tip)”⁷.

CAPITOLUL II

Motivația tipodimensionării depozitului de artă plastică

Acțiunea factorilor microclimatici asupra obiectelor de muzeu nu este vizibilă, ea se desfășoară imperceptibil, de cele mai multe ori lent, în forme nonviolente, dar ravagiile nu sînt cu nimic mai mici din această cauză. Nu cunoaștem materiale care să nu sufere, mai curînd sau mai tîrziu alterări — provocate de cauze interne, specifice — și degradări — provocate de agenți agresivi interni. Alterările suferite de obiectele de artă sînt caracteristice unui anumit material și numai într-o oarecare măsură sînt influențate de agenții de degradare externi. Degradările provocate de aceștia depind de natura, intensitatea și durata acțiunii agenților și de modul în care se interferează sau se suprapun.

O conservare științifică trebuie să pornească de la cunoașterea condițiilor optime pentru diferitele categorii de obiecte muzeale și a riscurilor inerente mediului muzeal concret. Apoi să asigure condițiile cele mai apropiate de cele optime prin metodele tehnice corespunzătoare și cît mai economice.

Secția de artă a Muzeului Județean Covasna cuprinde în inventar un număr de 1914 buc. opere de artă din care: valori patrimoniale:

— pictură	250 buc.
— grafică	42 buc.
— sculptură	39 buc.
— tapiserie	— buc.

În expoziție se află un număr de 125 obiecte, iar restul lucrărilor sînt depozitate.

Lucrările fiind depozitate dispersat (la sediul Muzeului și la Galeria de artă), s-a căutat spațiu de depozitare concentrat numai la Galeria de artă. Acest spațiu se află la parterul clădirii, avînd o orientare S—V și o suprafață de 28 m², fiind conform planului anexa nr. 1. Noul spațiu destinat depozitării a determinat necesitatea abordării amenajării depozitului. Dacă după raționalizarea și reorganizarea depozitelor, colecțiile nu vor avea condiții corespunzătoare din cauza lipsei de spațiu, iar acesta nu va fi obținut pe plan local, se vor lua măsuri pentru redistribuirea celui existent, mergîndu-se pînă la reducerea spațiilor de expunere⁹.

În lucrarea de față, am prelucrat inventarul secției de artă plastică.

CAPITOLUL III

Tipodimensionarea colecției de artă plastică

Problemele ridicate de amenajarea spațiului depozitului se pot împărți în trei categorii¹⁰:

- I. Probleme de organizare;
- II. Probleme de proiectare;
- III. Probleme de execuție.

Multitudinea problemelor ridicate de amenajarea spațiului depozitului pot fi rezolvate numai de echipe formate din muzeografi, conservatori, restauratori, arhitect etc. De fapt problemele I, II și III sînt tratate mai amănunțit, etapizarea și intercondiționarea activităților fiind complexe și la care se racordează alte elemente importante cum sînt factorii de execuție, mijloacele materiale, factorii de condiționare, durata și succesiunea activităților¹¹.

Lucrarea de față tratează problemele ridicate de intervenții concrete:

1. Scrierea inventarului colecției de artă.
2. Măsurarea dimensiunilor obiectelor. La colecția de artă s-au făcut măsurători ale înălțimii și lungimii, calculîndu-se ulterior suprafața obiectului.
3. Ordonarea inventarului după dimensiuni, luînd ca referință înălțimea lor, factor determinant întrucît obiectele se vor depozita pe rafturi tipizate.

S-a căutat, folosirea la maximum a spațiului pentru a mări coeficientul de umplere a spațiului acordat. Acest coeficient este în cazul depozitului de artă foarte mic 32% lucru care se datorește mai ales spațiului destul de greu amenajat în alt mod.

Suprafața spațiului (A) este de 10,88 m², iar a spațiului (B) este de 17,20 m², în acest caz suprafața totală fiind de aproximativ 28,2 m².

Suprafața ocupată de rafturi, se obține însumând suprafețele parțiale și în acest caz rezultă o suprafață de 3,8 m² (pentru încăperea A) și 6,3 m² pentru încăperea (B). Suprafața totală ocupată de rafturi este de 10,1 m². În acest context suprafața ocupată, deci folosită reprezintă 36% din suprafața spațiului destinat depozitării.

4. Încadrarea obiectelor în formatele standard fiind arătată în schița de amplasare.

Pentru confecționarea acestor rafturi de depozit s-a calculat un necesar de material lemnos de 2,3 m³ rășinoasă, care după confecționare se va trata cu ignifug.

5. Planul de amplasare a rafturilor de depozitare (tipizate) din încăperi (planșele nr. 1—2).

6. Încadrarea mai multor tipuri în scheletul de bază al rafturilor (planșele nr. 3—4).

CAPITOLUL IV

Probleme de conservare a colecției de artă plastică

Colecțiile de artă plastică intră în circuitul muzeistic etalându-se în expoziție sau aflându-se în depozitul muzeal. Principiul care stă la baza păstrării și conservării este caracterul preventiv care creează condiții optime obiectelor și protejarea bunurilor culturale de acțiunea factorilor dăunători din natură (umiditate, temperatură prea înaltă sau prea scăzută, aerul încărcat de reziduuri industriale, lumină) etc. sau de deteriorările produse de oameni.

Păstrarea și protejarea, aparent mai ușor de realizat constituie în fond cea mai spinoasă latură a activității muzeale.

Stabilirea problemelor de conservare trebuie precedată de studierea operei de artă, iar această cercetare complexă cuprinde deopotrivă materialul, procedeul realizării (tehnica) și funcția obiectului.

Pentru colecțiile de artă plastică se impun condiții generale de păstrare astfel intensitatea luminoasă să varieze între 50 și 80 luxi. Umiditatea relativă între 40—60% și temperatura între 12—18°C. Între temperatură și umiditate trebuie să existe corelație, deoarece ele se condiționează reciproc.

Umezeala este unul din cei mai distrugători factori deteriorând stratul de preparație și cel pictural, atacând chiar și suportul putându-se ajunge la desprinderea stratului de suport. Mediul umed favorizează apariția și dezvoltarea diferitelor microorganisme, deci o distrugere fizică completată de distrugere chimică.

Aerul cu reziduurile industriale, substanțe chimice care se produc din pricina acestor reziduuri, acoperă pictura cu un strat negru (de obicei) care-i răpește total strălucirea coloritului original, acționând chimic asupra pigmentilor.

Se întâmplă uneori ca pictura să prezinte pete alburii care-i dau un aspect cețos, înseamnă că ea a fost atacată de microorganisme sau de o eflorescență de săruri. Cauza poate fi de natură chimică sau biologică.

Lumina este alt factor distructiv mai ales asupra pigmentilor, descompunându-i. În depozite lumina se poate regla ușor și eficient.

Cea mai mare atenție trebuie însă acordată lucrărilor de artă (acuarele, grafică și cele cu suport de hârtie), deoarece s-a constatat că sînt foarte puțin rezistente la lumină, umiditate și variația temperaturii. În acest caz cel mai bun mijloc de protecție este utilizarea mapelor.

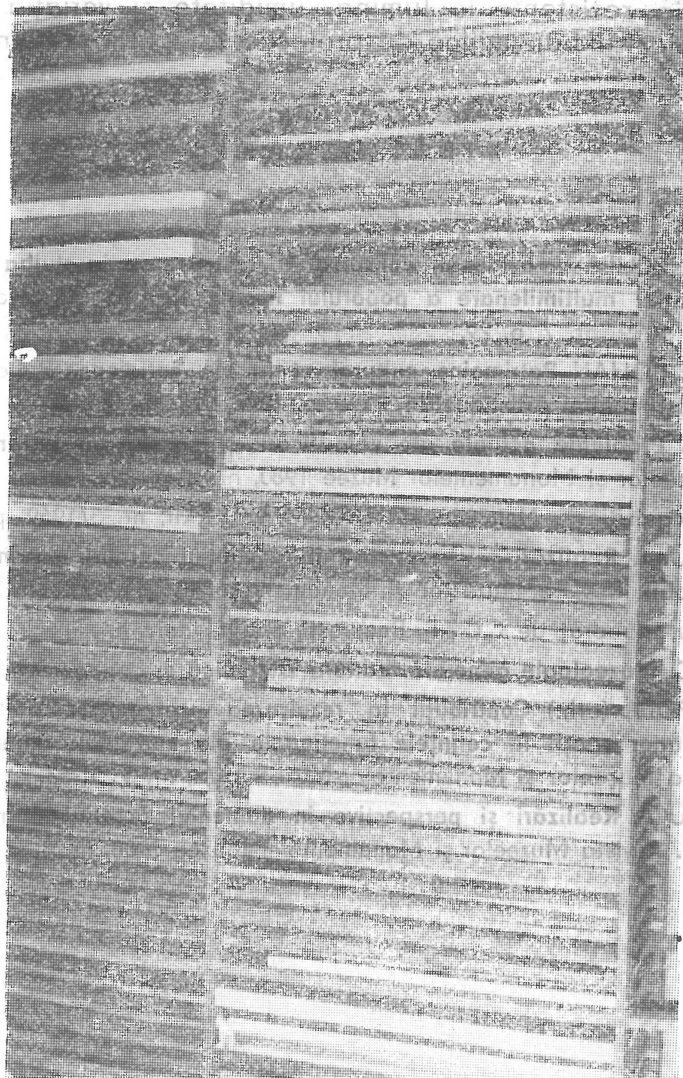
BIBLIOGRAFIE

1. LEGEA 63/1974
2. ARICESU A.; NECULA V. **Evidența, conservarea, restaurarea în slujba ocrotirii măturilor civilizației multimilenare a poporului nostru.** Revista Muzeelor și Monumentelor-Muzee 1979, nr. 7, p. 29.
3. H. de VARINE BOHAN **Patrimoine culturel et la vie cotidiene.** Bulletin de l'Institut Royal du Patrimoine Artistique 15, 1975, p. 109.
4. IACOB MARIA **Probleme actuale ale valorificării și conservării patrimoniului natural** Revista Muzeelor și Monumentelor-Muzee 1980, nr. 8, p. 79.
5. **Ethique des acquisitions.** Nouvelles de L'ICOM, vol. XXII, nr. 3/1969, p. 18—19.
6. MOLDOVEANU A. **Realizări și perspective în domeniul ocrotirii patrimoniului cultural național mobil.** Revista Muzeelor și Monumentelor-Muzee 1978, nr. 4, p. 75.
7. Program cadru, elaborat de C.C.E.S. București, pct. 1, litera h.
8. NICOLESCU C. **Muzeologie generală.** Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.
9. ALBA DELIA POPA (arh.) **Contribuții la rezolvarea problemelor pe care le ridică adaptarea unor spații la cerințele funcționale ale muzeului: amenajarea depozitului.** Revista Muzeelor și Monumentelor-Muzee 1977, nr. 5, p. 53.
10. MOLDOVEANU A. **Realizări și perspective în domeniul ocrotirii patrimoniului cultural-național.** Revista Muzeelor și Monumentelor-Muzee 1980, nr. 8, p. 23.

Se întâmplă uneori ca pictura să prezinte peste albuli care-i dau un aspect estofat, însemnând că ea a fost atacată de microorganismele sau de o eflorescență de săruri. Causa poate fi de natură chimică sau biologică.

Lumina este alt factor distructiv mai ales asupra pigmentilor, dar compunându-i în depozite lumina se poate regla ușor și eficient.

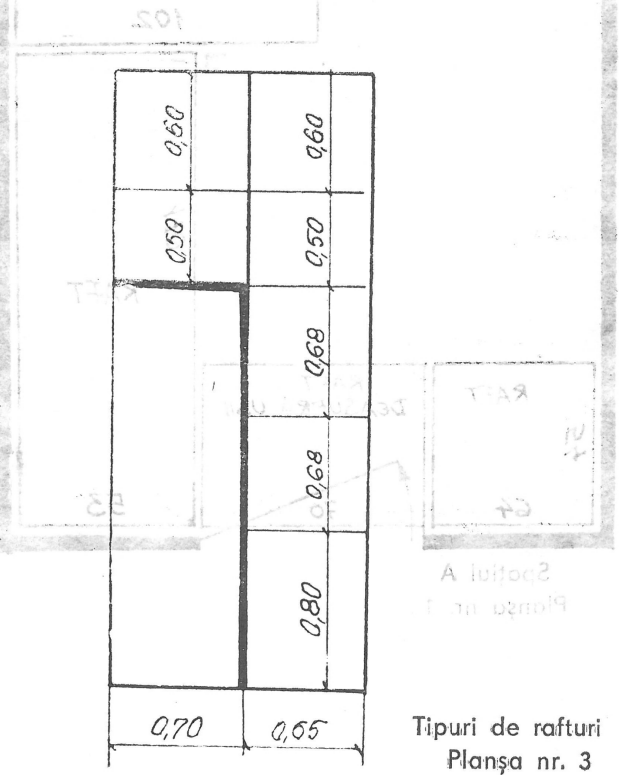
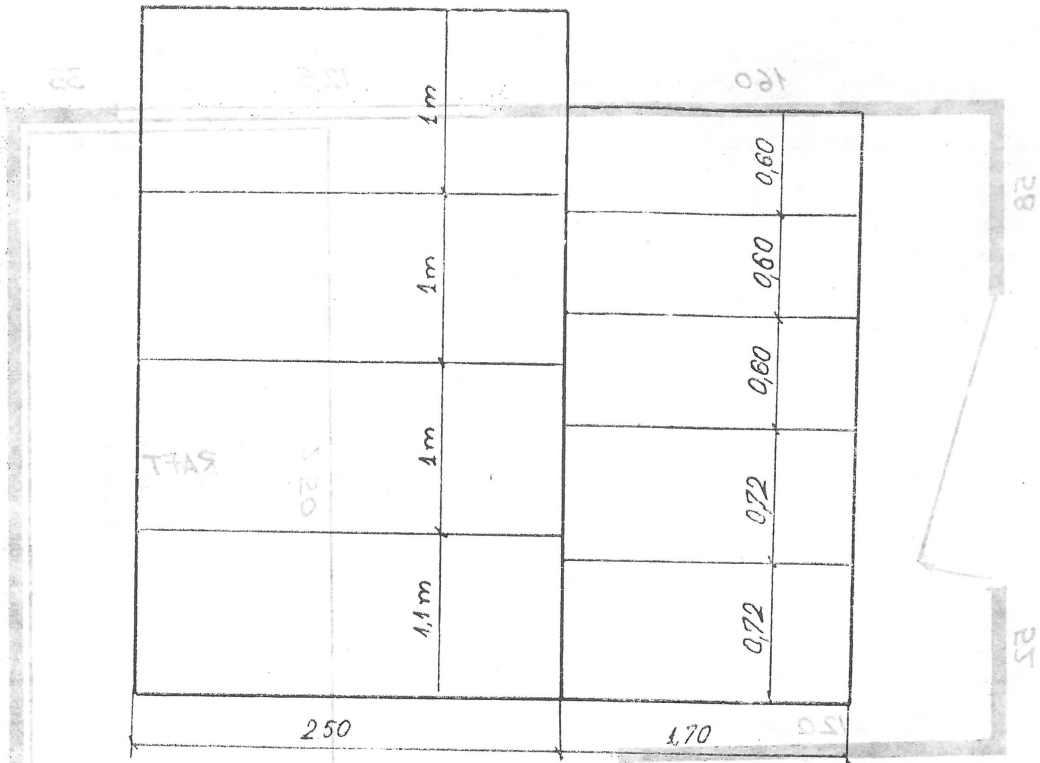
Cea mai mare atenție trebuie însă acordată lucrărilor de artă (acvarelă, gipsă și cele cu suport de hârtie), deoarece s-a constatat că sunt foarte puține lucrări care să reziste la temperaturi înalte. În acest caz...

...mănușii mătase
...și Monumen-
...la l'asur
...mentului natural
...18-19
...monului cultural
...4, p. 75
...București, 1975
...care le hidra
...notarea depe
...monului cultu
...24

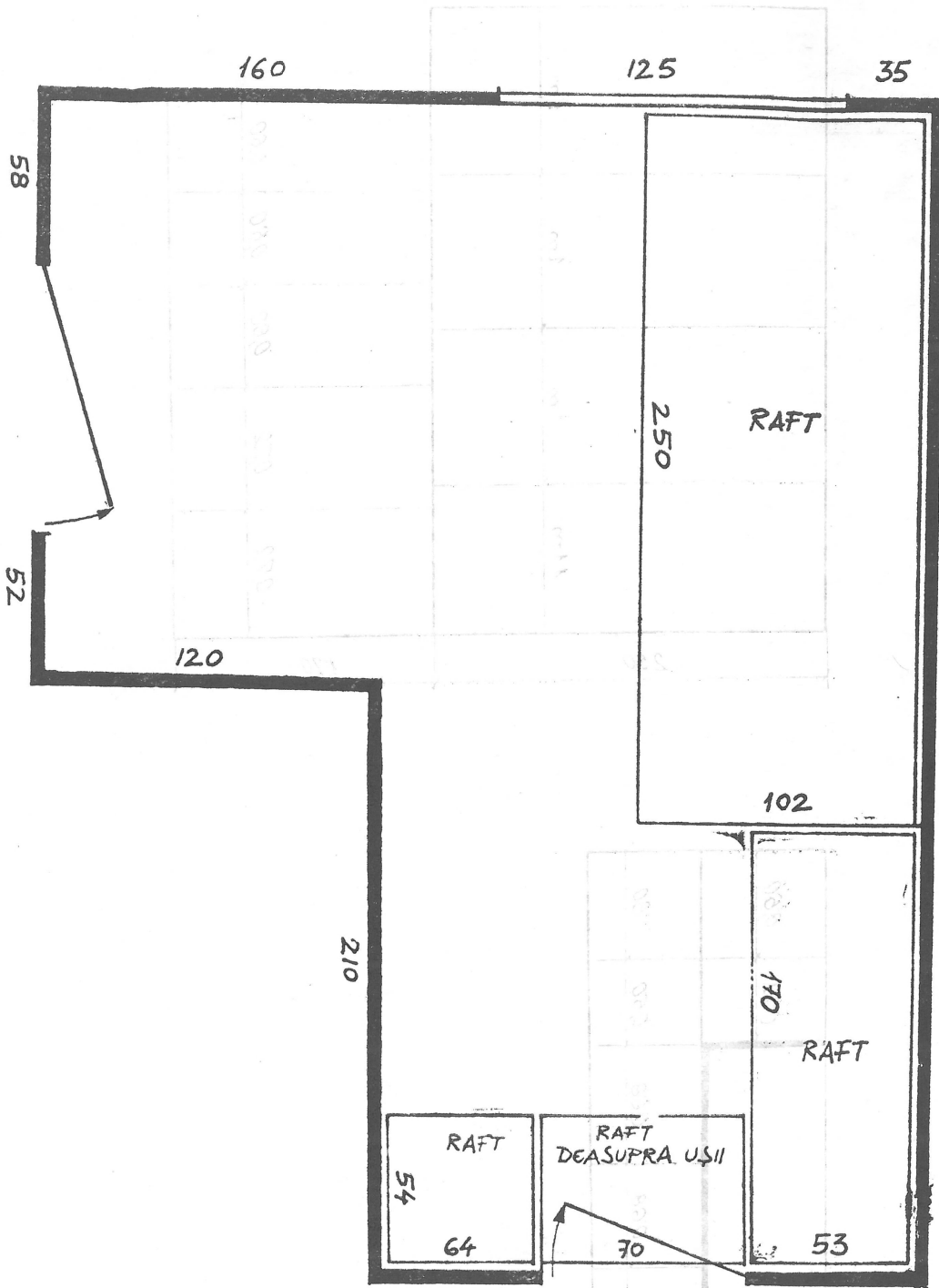
1. LEGEA 63/1977
2. ARGEȘU A. A.
...ililor cizme
...tălor-Mușe
3. H. de VARIE
...Royał de P
...A. JACOB MA
...Răzvan
5. Elinighe de
6. MOLDOVEAN
...național
7. Program cultu
8. NICOLSCU
9. ALBA DELIA
...adapatare
...tului. Revista
10. MOLDOVEAN
...național

Aranjarea lucrărilor de artă pe rafturi

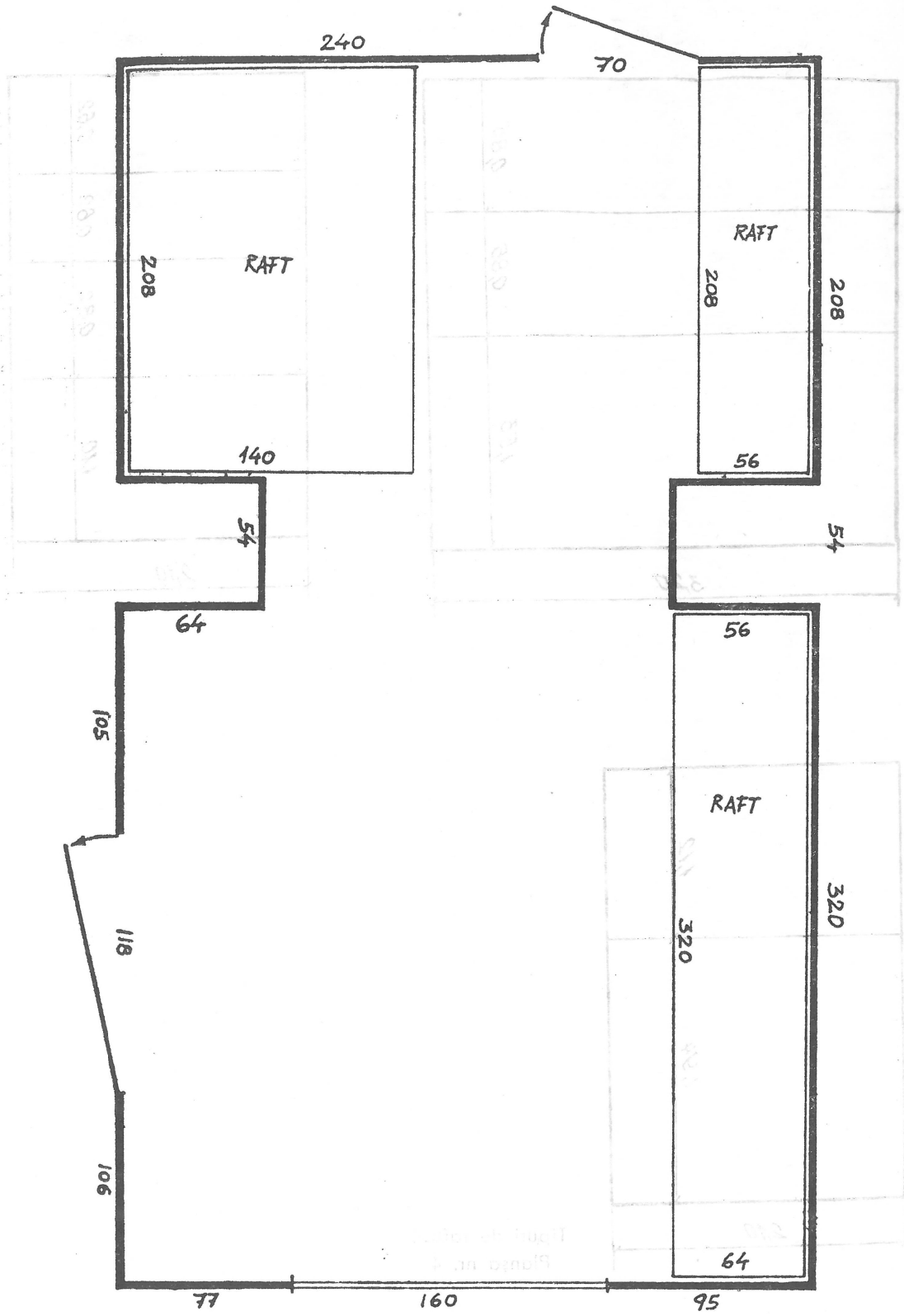
Spatiul A
Planşa nr. 1

Tipuri de rafturi
Planşa nr. 3

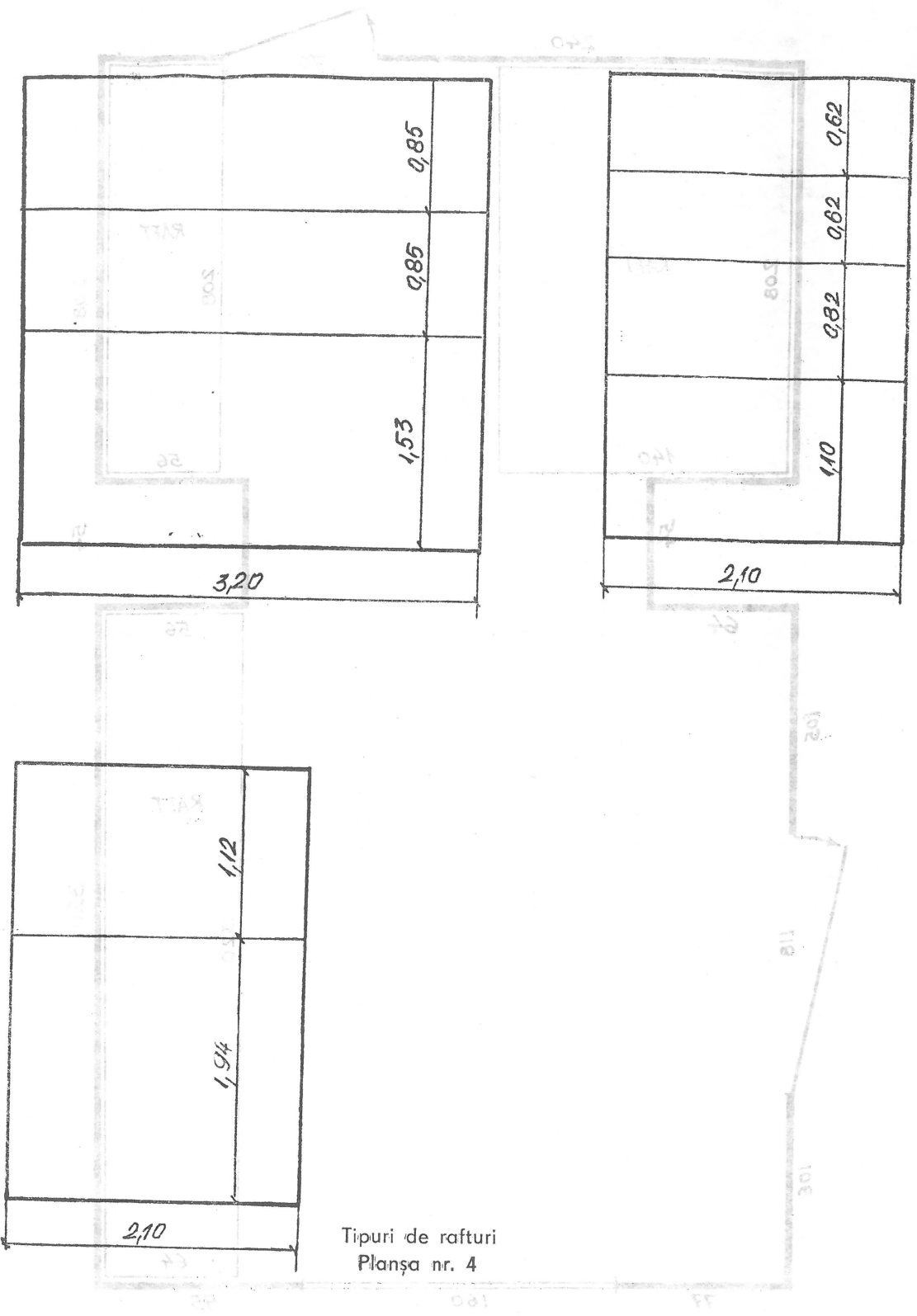

Spațiul A
Planșa nr. 1

Planșă de referință
Planșa nr. 3

Spațiul B
Planșa nr. 2

Tipuri de rafturi
Planşa nr. 4

Planşa nr. 3
Spaţiu B

Aranjarea lucrărilor de artă pe rafturi

